

— בשלושה מכשירים לא נערכה בדיקת כשירות דרג ג' : באחד מהם מאו ספטמבר 1974, ובשני מאו דצמבר 1976 — מועדי שיפוצם בדהג-ד' ; ובשלישי נערכה הבהיקה האחרונה בדצמבר 1975. על תשעה מכשירי בדיקה נוספים לא היו תוויות ביקורת ולא ניתן היה לדעת אם ומתי נבדקו לאחרונה.

בדצמבר 1978 הודיעה מיפקדת קצין קשר ואלקטרוניקה ראשי למשרד מבקר המדינה, שהוחל בהקמת שלוחות פינקניות לתחזוקה, כדי להתמודד עם בעיות התחזוקה של ציוד הבדיקה.

— במחסן המצברים שליד מיפקדת החטיבה שורר חוס כבד במרבית ימות השנה ולא נעשו סדרי אחסון נאותים. הדבר פוגע ברמת האחסון של המצברים.

פיקוח על צריכת חלפים וחומרים

1. ביחידת מחסני החירום ישנו מחסן המספק חלפים וחומרים לחוליית החימוש לצורך תחזוקת רכב החירום. חומרים וחלפים אלה נמשכים מסדנה מרחבית ומנופקים לעבודות באמצעות צו ניפוק. בעת הביקורת היו במחסן כ-900 פריטים קטלוגיים, שהתייחסו לכ-10 סוגי רכב. הערך הכספי של הציוד במחסן היה לפי נתוני צה"ל כ-390,000 ל"י, במחירי אוקטובר 1977.

— המחסן נוהל על ידי הרס"ר האחראי לאחזוקת הרכב משום שלא היה תקן למחסנאי. בבדיקת צווי ניפוק התברר, שהרס"ר גם נותן הוראה לניפוק חלפים, וגם מנפק אותם, בעוד שהמכונאי השני חתום כמקבל ; לעתים חתום המכונאי כנותן ההוראה וכמנפק והרס"ר כמקבל. סדריים אלה אינם תואמים נוהלי בידוק תקינים.

2. — מחסן הקשר בפלוגת הקשר החטיבתית מספק ציוד, חלפים וחומרים למעבדה וליחידות של החטיבה. החלפים והחומרים מנופקים, לצורך אחזקת ציוד הקשר, ללא רישום וללא פיקוח. ביקורת ציוד וספירת מצאי אחסנה נערכה בפברואר 1976. מיפקדת החטיבה הודיעה למשרד מבקר המדינה, בנובמבר 1978, כי הוחל בעריכת ספירת מצאי במחסן הקשר.

*

מהממצאים עולה, שיש להגביר את הפיקוח על סדרי ויסות כוח אדם בין יחידות המשנה של החטיבה, במטרה להגיע לאיזון, בעיקר במקצועות שיש בהם פערים קריטיים. עוד יש צורך לפקח בצורה יותר יעילה על סדרי האחזקה ועל ביצוע הטיפולים ורישומם כנדרש.

קליטת מטוסי כפיר

בחודשים אפריל-אוגוסט 1978 ערך משרד מבקר המדינה ביקורת על קליטתם של מטוסי כפיר בחיל האוויר. הביקורת נערכה בשתי טייסות, בבסיסים שונים, שקלטו מטוסים, ובטייסות התחזוקה של אותם הבסיסים. בדיקות השלמה נערכו בלהק אוויר ובלהק ציוד שבמיפקדת חיל האוויר.

ממצאי ביקורת הועלו בעיקר בתחומים הבאים : ייצור על פי אופיון וביצוע של שינויים ושיפורים, במסגרת של מיתקון חוזר ; התאמתם של המטוסים לנשיאת טילים ומערכות לחימה אחרות ; הציטיידות בחלקי חילוף ; שמישות המטוסים ; אימון צוותי האוויר והכשרת צוותי הקרקע. בדבר אימון צוותי האוויר העירה הביקורת, שאף אם היו האימונים בהיקף שנראה למיפקדת החיל מספיק, נכון היה לקיימם בהתאם לתקן כל עוד לא שונו התקנים.

ממצאי הביקורת נדונו עם מיפקדת חיל האוויר ועם מפקדי היחידות, שבהן נערכה הביקורת. ממציאים הנוגעים לתעשייה האווירית (תע"א) הובאו לידיעתה.

תכניות ייצור וביצוען

אופיון המטוס הוגדר בינואר 1973 ; בשנת 1975 הוחלט להתקין במטוס כנפונים, שנועדו לשפר את תכונותיו וביצועיו. תוך כדי קליטת המטוסים יזמו חיל האוויר ותע"א פיתוח ושיפור של

מערכות לתיקון פגמים של תיכון או ייצור. בדרך כלל, נעשות פעולות אלה במסגרת מיתקון חוזר.

נשיאת טילים

— אחת מדרישות האופיון הייתה, שהמטוס יוכל לשאת טילי אוויר-אוויר; החיל הגדיר את ביצועי המטוס הנדרשים תוך כדי טיסה עם טיל.

מבקר מערכת הביטחון בדק את עניין התאמת המטוסים לנשיאת טיל וציין בדו"ח שלו, ממארכ 1977, ששיתוף הפעולה בין הגורמים שעסקו בנושא היה לקוי.

מערכות אלקטרוניות

1. אופיון המטוס משנת 1973 כלל דרישה בדבר הכנתו לקליטת מערכת אלקטרונית; התקנת המערכת במטוס לא הייתה מתפקידה של תע"א. בינואר 1974 החליטה מפקדת החיל, שהמטוס יוכן לקליטת מערכת יותר מתקדמת. הנתונים שנדרשו לתיכון השינוי שנדרש הועברו לתע"א רק בינואר 1977.

בדצמבר 1977 הורתה מפקדת חיל האוויר לאחד הבסיסים, שבהם נערכה הביקורת (בסיס א'), לבדוק, עד פברואר 1978, את ביצוע ההתקנות לקליטת המערכת האלקטרונית. הבסיס הגיש דו"ח באוגוסט 1978.

2. עם כל מטוס הנמסר לחיל נמסרים גם זווידים נלווים, החיוניים לתפעול, וביניהם זוויד למערכת. עד יולי 1978 סופקו הזווידים הנלווים ליחידות שקלטו את המטוסים; הזווידים לא נקלטו במערכת האפסנאית של החיל ולא קוטלגו. כאשר בדק בסיס א', כאמור לעיל, את ההתקנות במטוסים, נתברר לו שחסרים 12 זוגות פריטים. באוגוסט 1978 נקבעה שיטה לרישום קליטת הזווידים הנל-וים; בינואר 1979 הודיעה מפקדת החיל, שמונה קצין בודק לחקירת אובדנו של הציוד האמור לעיל.

תקלות במטוס

1. תוך כדי הפעלת המטוסים בחיל התגלו פגמים שונים. תע"א השתמשה בעבודות הייצור בפריטים מסוג שחיל האוויר הפסיק להשתמש בהם בעבודות. האחזקה עוד בספטמבר 1972. תע"א קיבלה על עצמה להשתמש בפריטים מסוג אחר החל בפברואר 1978.

2. במסמך על המטוס ומערכתיו, שהוציאה תע"א בספטמבר 1976 על סמך האופיון של חיל האוויר, הוגדר חלק של מבנה המטוס כתחליפי, דהיינו כמתאים לכל אחד מהמטוסים שיסופקו לחיל. במאי 1977, נתברר, שהאבזורים הנלווים לחלק זה טעונים התאמה, בעת הרכבה על מטוס, שביצועה נמשך משלושה עד חמישה ימים. ביוני 1978 סוכם, שתע"א תייצר חלקים תחליפיים; גובשה תכנית שנועדה לאפשר התאמה מהירה של החלקים.

3. — לאחת ממערכות המטוס נצפה אורך חיים של מספר מוגדר של פעולות. ממסמכי הטייסות, שבהן נערכה הביקורת, יוצא, שנתגלו תקלות רבות במערכת. הוחלט להתקין מערכות משופרות ולהשלים את השיפורים הדרושים במטוסים, שסופקו עד אז, במסגרת עבודות מיתקון חוזר.

4. המטוס הוא חד מנועי ומשום כך יש חשיבות עליונה לתקינות המנוע. נתמנה בחיל צוות אמין, שמתפקידו לטפל בבעיות המתעוררות לגבי מנועים, ובעיקר לחקור במהירות תקלות שיש להן היבט של בטיחות הטיסה.

— ארבעה מנועים, מבין 49 מנועים, שספריהם נבדקו על ידי הביקורת בבסיס א', שהו בטייסת התחזוקה, לשם בדיקה או הרכבת זווידים, מחודש עד שמונה חודשים.

5. — מיתקן בדיקה לאיתור תקלות טעון אף הוא בדיקת שמישות אחת לחצי שנה. הביקורת בבסיס ב' העלתה, שמתקן הבדיקה לא נבדק מאז קבלתו בבסיס, במאי 1976. בינואר 1979 הודיע ראש להק ציוד, שמונה קצין לבדיקת העניין.

6. — מדי תאוצה מועברים לתיקון ביחידת אחזקה חילית. יחידת האחזקה העלתה, שבסיס ב' העביר אליה לתיקון מדי תאוצה, שנתגלו תקלות באיפוסם, משום שלא השתמש בכלי איפוס מתאים.

במערכת בקרת הירי במטוס מורכבים מצברים. עקב קשיים באספקת תאי מצבר על ידי החיל חל עיכוב בשיפוץ מצברים, שהוומן ממפעל אורחי. במאי 1978 הורה להק ציוד לבסיסי החיל לשפץ מצברים באמצעות תאי מצבר שמישים, שיפורקו ממצברים שנפסלו לשימוש. ניתנו הוראות בדבר אופן בדיקת המצברים המשופצים.

— בבסיס ב' לא נבדקו המצברים המשופצים, כפי שנקבע בהוראות. רק באוגוסט 1978 החלו לבדוק את המצברים המשופצים בהתאם להוראות.

— בינואר 1977 הוומן במפעל אורחי פיתוח של ממיר. בעת בחינות הקבלה של האב-טיפוס, ביוני 1977, התברר, שהיו ליקויים בהגדרת האופיון שנמסר למפתח. האופיון תוקן ובמאי 1978 אושר האב-טיפוס של הממיר.

הצטיידות בחלקי חילוף

עוד בינואר 1972 נקבע, שחיל האוויר יבצע עיתוד של מלאי חלקי חילוף ויכין דרישות לגביהם בנוהלי הרכשה רגילים. לגבי פריטים עיקריים נקבע, שחלק קטן יוומן מתע"א והם יימסרו לחיל עם אספקת המטוסים הראשונים.

באוקטובר 1975 היו בידי החיל מטוסים וחסרו חלקי חילוף, מה שגרם קשיים בקליטה. מבקר מערכת הביטחון נחבקש לבדוק את סיבות המחסור בחלפים. בדו"ח שהגיש מבקר המערכת בנובמבר 1975 הוא המליץ למנות ועדת חקירה בנדון; בינואר 1976 מונתה ועדת חקירה של יחיד, שהגיש את מסקנותיו במארס 1976.

החוקר קבע, שהסיבה העיקרית לחוסר חלפים הייתה עבודה לקויה של צוות עיתוד חיילי, שהוקם בינואר 1973. עוד קבע, שמפיקדת החיל לא ייחסה חשיבות נאותה לעבודת הצוות ואנשיו. הצוות פורק ביולי 1975, לפני שסיים את עבודתו, והמשך הפעילות בעניין עיתוד חלקי חילוף למטוס הוטל על ענפי ציוד.

בינואר 1976 מונה צוות חדש לעיתוד חלקי חילוף למטוס. על פי דו"ח שהגיש ראש הצוות, במארס 1976, הוגדרו עד אז פריטים ספציפיים למטוס. ראש הצוות הציע להגדיר את כל פריטי המטוס, על פי שרטוטי תע"א, ולהכין תכנית מחשב לעיתודם על פי קריטריונים שייקבעו. עד ספטמבר 1977 הוצאו רוב הדרישות להשלמת עיתוד הפריטים העיקריים; עד מארס 1978 הוצאו דרישות לעיתוד חלקי חילוף למכלולים שונים ונגמרה הכנת קובץ במחשב. עד יולי 1978 הוצאו דרישות חדשות ועודכנו ההזמנות על פי הקובץ.

במסגרת ההכנות לקליטת המטוסים בבסיס ב', ביוני 1977, צוין מחסור של פריטי ציוד. משרד מבקר המדינה הישווה ביוני 1978 את המצאי בפריטים אלה, לעומת רמת המלאי שנקבעה, ונמצא, שב-12 פריטים היה המצאי קטן מכפי שנקבע.

עקב הליקויים בעיתוד, תהליך הרכשה ממושך ופיגורים באספקה, נגרם מחסור בחלפים ביחידות. מיפקדת החיל התירה להעביר פריטים ממטוס למטוס, באישור של גורם שהוסמך לכך. הביקורת העלתה, שבבסיס א' הייתה העברת פריטים בין מטוסים תופעה שכיחה, אף כי היא כרוכה בעבודה מרובה ועלולה לגרום נזק לפריט המועבר ולחלקים נוספים במטוס.

אימון צוותי אוויר

1. — מיפקדת החיל מקצה לכל טייסת שעות טיסה לאימונים לפי מפתח מקובל. הטייסות שנבדקו לא ניצלו את מלוא שעות האימון שהקצו להן.

באפריל 1978 הוציאה מיפקדת חיל האוויר סיכום שנתי של שעות טיסה לעומת ההקצאה בשנת 1977. מסיכום זה עולה, כי אחוז הביצוע לעומת התכנון, של שעות הטיסה לאימונים בטייסות הכפיר, היה כ-79%. הוסבר לביקורת, כי מפתח שעות האימונים שנקבע לטייס כפיר בשירות סדיר היה גדול מן הדרוש. באוגוסט 1978 עודכנה ההוראה בדבר שעות הטיסה הדרושות לתקופת אימון.

2. מיפקדת החיל קבעה את מספר משימות האימון ההכרחיות לאיש צוות אוויר לשמירת רמתו. על מפקדי הטייסות הוטל לתכנן את האימונים כך שכל טייס יבצע את המשימות שנקבעו בפקודה.

— בדיקת דו"חות הסיכום של הטייסת בבסיס א' לשתי תקופות אימון, מדצמבר 1977 עד יולי 1978, העלתה חריגות בביצוע האימונים. גם בבסיס ב' נמצאו חריגות לגבי ביצוע חלק מהמשימות.

כל טיסה צריכה להירשם ביומן בטייסת. דפי היומן מועברים ליחידה, המוציאה, בסיום כל תקופת אימון, דו"ח ביצוע שעות טיסה ומשימות אימון על ידי כל טייס וטייס בטייסות של החיל. מחלקת ההדרכה במפקדת החיל אמורה לבדוק, באמצעות דו"חות אלו, את ביצוע האימונים, להתריע בפני המפקדים על חריגים ולהורות על פעולות לתיקונם.

— במחלקת ההדרכה ובטייסות שנבדקו לא היה תיעוד, שהמחלקה התריעה על החריגים שפורטו לעיל, ודו"ח הביצוע לא שימש את המחלקה ככלי מעקב יעיל. כך, למשל, העלתה הביקורת לגבי בסיס א' שבמשימות אוויר-קרקע לא הייתה התאמה בין הדו"חות, שדווח בהם על ביצוע מספר יותר גדול של משימות. מחלקת ההדרכה לא ביררה את הסיבות לאי ההתאמות ולא יזמה פעולות להתאמת הדו"ח לצרכים.

באוגוסט 1978 עידכנה מחלקת ההדרכה את פרק תרגילי המינימום בפקודת אב לאימונים אוויריים. לדעת מיפקדת החיל תשפר שיטה זו את פעולות המעקב של מחלקת ההדרכה.

כוח אדם טכני

בבסיס א' היו באוגוסט 1978 פערים ניכרים בין המצבה לתקן במקצועות העיקריים הנוגעים לאחזקת המטוסים.

הוראת מחלקת ההדרכה קובעת, כי יש לקיים יום הדרכה טכנית כל שבוע בכל תקופת אימונים, שיכלול ארבע שעות הדרכה לפחות, בהתאם לתכנית הדרכה שאישרה המחלקה. האחריות לביצוע הדרכה טכנית שבועית מוטלת על מפקדי היחידות.

— הבסיסים לא ביצעו את כל ימי ההדרכה כאמור בפקודה: בחודשים אוגוסט-נובמבר 1977 בוצעו במחלקת מכונאות בטייסת של בסיס א' רק שבעה ימי הדרכה שבועית; במחלקת חשמל ומכשירים — תשעה ימי הדרכה שבועית, ובמחלקת חימוש — שבעה ימי הדרכה שבועית. מדצמבר 1977 עד מארס 1978 בוצעו במחלקת מכונאות שבעה ימי הדרכה שבועית; במחלקת חשמל ומכשירים — שישה ימי הדרכה שבועית; ובמחלקת חימוש — שמונה ימי הדרכה שבועית. בבסיס ב' בוצעו בטייסת הכפיר, מאוגוסט 1977 עד יולי 1978, רק כ-50% מימי ההדרכה, ובמוסך שבטייסת התחזוקה — כשליש עד שני שלישים.

סדרי אחזקה

הביקורת לגבי מספר מטוסים בבסיס א' ומספר מטוסים בבסיס ב' העלתה, שהבדיקות, שיש לבצע במטוסים, נערכו כסדרן בטייסות שנבדקו.

— טייסת התחזוקה מתכננת שהמטוסים ייכנסו לבדיקה מחזורית בצורה מדורגת (תכנית מידרוג). מדצמבר 1977 עד מארס 1978 העביר בסיס א' מטוסי כפיר בין הטייסות שלו וגם לבסיס ב'. כמו כן הופחתו 100 שעות טיסה מההקצאה המקורית לאחת מטייסות היחידה. טייסת התחזוקה לא התאימה את תכנית המידרוג לשינויים.

— בשני הבסיסים העלתה הביקורת, במאי 1978, חוסר של ציוד לבדיקת החימוש של המטוס.

— טילים טעונים בדיקה בטייסת ובדיקה יותר יסודית בטייסת התחזוקה. הבדיקות צריכות להירשם בספרי הטיילים. בדיקת ספרי הטיילים בבסיס א' העלתה, כי מאפריל 1977 עד אפריל 1978 לא נבדקו הטיילים בטייסת, כדרוש. ראש להק ציוד הודיע, בינואר 1979, כי מונה קצין בודק לברור הנושא.

ציוד בדיקה וציוד קרקע

— בארבעה סוגי ציוד לבדיקת מערכות חשמל ומכשירים היה ביוני 1978, בבסיס ב', חוסר לעומת התקן.

— ביחידה ב' התגלו מיתקני בדיקה משני סוגים כבלתי אמינים; שני המיתקנים מהסוג הראשון היו מקולקלים מאז דצמבר 1977 ושבעת המיתקנים מהסוג השני — מאז ראשית 1978. המחסור

במיתקנים גרם להארכת משך הזמן, שהיה דרוש לאיתור ולאיתום של תקלות במערכות משני סוגים.

— בדיקה מסורגת של נתוני תקן ומצאי, לגבי 36 פריטי ציוד קרקע בבסיס ב', שנערכה ביוני 1978 העלתה, כי תשעה מן הפריטים, שהיו חשובים לביצוע עבודות במטוסים בהתאם להוראות, לא היו כלל במצאי; ובשמונה פריטים היה המצאי פחות ממתחית התקן שנקבע. ממצאים דומים הועלו ביחידה א'.

ספרות טכנית

— באופיון של המטוס פורטו הפרסומים הטכניים, שעל הייצור להעביר לידי החיל. באוגוסט 1978 התברר, שהייצור לא פירסם ספרי אחזקה מחמישה סוגים, שהיו צריכים להימסר לחיל עם המטוסים הראשונים. מתיעוד שנמצא בידי מינהלת התכנית במשרד הביטחון מתברר, שהספרים היו בשלבי הכנה, ללא עיתוי הספקה מוגדר.

— מתוך פרסומים טכניים הנוגעים לאביזרים, לרבות ספרות לציוד בדיקה, סופקו רק כ-90% והזמנו פרסומים עבור אביזרים נוספים. לציוד בדיקה מ-21 סוגים, בנושאי חשמל ומכשירים, ולמיתקנים מארבעה סוגים לבדיקת מערכת היגוי, לא הייתה כלל ביחידה ב' ספרות טכנית, הכוללת הוראות הפעלה ואחזקה. עוד חסרה לציוד מערכות מ-30 סוגים.

— ספרות טכנית למטוסי כפיר עם כנפונים, שסופקה עד למועד סיום הביקורת באוגוסט 1978, לא הייתה מלאה.

רוב הספרים שהיו בבסיס א' באוגוסט 1978 לא עודכנו מאז אפריל 1978. בעקבות הביקורת נקבעה האחריות לעדכון הספרות הטכנית ביחידה.

תחמושת לכוחות היבשה

בראשית מארס 1978 ניגש משרד מבקר המדינה לערוך ביקורת על הטיפול בתחמושת; ב-6 במארס 1978 הודיע מטכ"ל/אג"א, שהוא בעצמו החל בבדיקה ובשחזור של ההוראות הדנות בנושא ריענון תחמושת ביחידות, וביקש לדחות את מועד הביקורת. משרד מבקר המדינה נענה לבקשה. בחודשים אוקטובר-דצמבר 1978 ערך משרד מבקר המדינה ביקורת על סדרי הטיפול בתחמושת בשנים 1977 ו-1978. נבדקו סדרי האחסנה במרכזי תחזוקה קדמיים גדולים ובמחסנים של שתי חטיבות. בדיקת השלמה נעשתה במטכ"ל/אג"א ובמפקדת קצין חימוש ראשי.

סדרי בחינה של תחמושת באחסנה

מלאי התחמושת במחסני צה"ל הוא מסדרות ייצור רבות. מאפייני סדרה הם סימן הייצור, מקום הייצור ושנת ייצור, המוטבעים על גבי כל אחת מיחידות הסדרה. המעקב אחר מלאי התחמושת נעשה באמצעות דו"ח מחשב.

מטכ"ל/אג"א הסביר, שהחל בשנת העבודה 1978 תבוצע בחינת סדרות במחסני החירום ביחידות, אחת לשנה.

איכותה הטכנית של התחמושת מסווגת לפי כושרה: גבוה, בתהליך בחינה, נמוך ופסול. בתחמושת מכוסר גבוה ניתן להשתמש לפעילות מבצעית ולאומנים לפי קריטריונים שנקבעו בהוראות; תחמושת בכוסר נמוך טעונה, לפי ההוראות, בדיקה חוזרת, תיקון או שיקום.

האחריות לבחינת תחמושת מוטלת על קצין חימוש ראשי. במפקדת קצין חימוש ראשי קיימת יחידת בחינה שמתפקדה, בין היתר, לקבוע תקנים והוראות לביצוע בחינות קבלה לתחמושת חדשה, בחינות לאחר תיקון או שיקום ובחינות מחזוריות של תחמושת שבאחסנה.

בשנת 1958 נקבעו נוהלי בחינות מחזוריות, שבאמצעותם נקבע הכושר של התחמושת שבאחסנה ונעשה הפיקוח על איכותה המשנית. בחינות מחזוריות נערכות רק למלאי של המרכז; מועד עריכתן נקבע בתקן בהתאם לשנת הייצור של הסדרה, והבחינה היא בשיטה מדגמית בשלושה שלבים: בחינה חיצונית ובחינת ירי, שלגביהן קובע התקן את גודל המדגם ואת התכונות שיש

לבדוק; ובחינת מעבדה בדבר יציבות החומר ההודף. הבחינה יכולה לכלול את כל השלבים או חלק מהם.

המרכז צריך לתאם עם מפקדת קצין חימוש ראשי תכנית שנתית לבחינות מחזוריות ולעקוב אחר ביצועה. בהוראת קצין חימוש ראשי מנובמבר 1973 נקבע, כי סדרות תחמושת, שלא עברו בחינה מחזורית כנדרש בתקן, יאסרו לשימוש.

1. בשנת 1977 נערכה, לראשונה מאז תום מלחמת יום הכיפורים, תכנית שנתית לביצוע בחינות מחזוריות. התכנית לא בוצעה במלואה. מטכ"ל/אג"א הסביר, כי הוא הקדים את הבחינות לצורך צבירת נסיון מאחר שרוב התחמושת, שהייתה במלאי המרכז לפני 1973, נצרכה במלחמה, ורוב התחמושת, שנמצאה במרכז ב-1977, לא הייתה מיושנת.

2. משרד מבקר המדינה בדק את הטיפול בתיקון הליקויים, שהועלו בבחינה המחזורית משנת 1977 לגבי 18 סדרות ייצור.

הביקורת העלתה, שהטיפול לגבי 12 סדרות לא היה תקין, למשל: עבר זמן רב מהמצאת הבוחן האחראי עד שנקבע כושרה של הסדרה על ידי הבוחן הראשי; במקרים מספר לא הסתיים הבירור עד סוף נובמבר 1978; במקרים אחרים החליט הבוחן הראשי במפקדת קצין חימוש ראשי על קביעת הכושר, אך לא ציין את תאריך ההחלטה ולא בכל מקרה הודיע למרכז תחמושת על החלטתו הסופית; היה פיגור בבחינת כמה סדרות, ובעת בחינת התברר, שהן לא היו תקינות.

3. בשנת 1978 בוצעו בחינות מחזוריות ב-300 סדרות כמתוכנן.

אספקת תחמושת בפיקוד

על פי המלצת קצין חימוש ראשי קובע מטכ"ל/אג"א איזו תחמושת אסורה לשימוש ומודיע על כך למפקדת הפיקוד הנוגע בדבר. הפיקוד חייב להחזיר תחמושת שנאסרה לשימוש ולדווח על כך בכתב למטכ"ל/אג"א תוך חודשיים. לצורך הדיווח הזה אין טופס אחיד. נוסף על כך מופק ומופץ לכל יחידות התחזוקה בצה"ל דו"ח מחשב, שמפורטות בו כל סדרות התחמושת שנאסרו לשימוש באותה שנה, ועם קבלתו על היחידות לאתר תחמושת מהסדרה שנאסרה לשימוש ולהחזירה.

— ביקורת משרד מבקר המדינה, שנערכה בסוף 1978, העלתה, שבאחד המחסנים היו 154 כדורים מסדרה שנאסרה לשימוש עוד ביולי 1976, ומעל לתקן; לפי דיווחי היחידה הם לא היו ברשותה. במחסן אחר היו 1,100 כדורים למקלע, שהוגבלו עוד ב-1976 ולא היו צריכים להמצא במחסן זה. בעקבות הביקורת הוחזרה התחמושת לבסיס תחמושת והכדורים למקלע הועברו לשימוש באימונים.

— בדיקה מסורגת לגבי תחמושת מחמישה סוגים, שנאסרו לשימוש בין פברואר 1977 למאי 1978, העלתה, שהיה פיגור ניכר בהחזרת תחמושת אסורה לשימוש או לחילופין בדיווח על כך, שאין ביחידות תחמושת מהסוג שנאסר לשימוש, כך, למשל, השיבה יחידה באיחור של מחמישה עד תשעה חודשים, לגבי שני סוגי תחמושת, כי החזרתה תאפשר רק כשיתקבל רכב להובלתה, ועד מועד סיום הביקורת, בדצמבר 1978, טרם הוחזר סוג אחד, וסוג שני הוחזר לאחר 195 יום מפניית הפיקוד; לגבי סוג שלישי של תחמושת השיבה היחידה, כעבור 13 חודש מפניית הפיקוד, כי היא לא נמצאת ברשותה.

על פי הוראות קצין חימוש ראשי ינוהל בכל מחסן רישום תחמושת על פי סדרות ייצור, בכדי שאפשר יהיה לאתר, בעת הצורך, סדרות שנאסרו לשימוש.

— על פי הרישומים של אחת החטיבות היו במחסנים, בין היתר, כדורי 7.62 מ"מ רגילים, המתייחסים לחמש סדרות; אחת הסדרות הייתה אסורה בשימוש. עוד העלתה הביקורת, שבמקום כדורים רגילים נמצאו במלאי כדורי 7.62 מ"מ בסרט חוליות למקלע; על השלט של אחת הערימות נרשם מספר סדרה שונה מכפי שהופיע ברישומים, וסדרה אחרת לא נכללה ברישום שעל השלט שבערימה.

— באותה חטיבה לא נוהל רישום כמויות וסדרות של תחמושת, שהיו בכלי רכב קרביים.

— ברישומי הסדרות במחסני האוגדה לא נמצא רישום על תחמושת המיועדת לאימונים, לפי סדרות.

— עוד נמצאה בעת הביקורת, בדצמבר 1978, כמות ניכרת של תחמושת אימונים שלא הייתה רשומה במלאי. לדברי החטיבה היו אלה עודפים של תחמושת מאימונים, שנתקיימו בחודשים אוקטובר–נובמבר 1978. בעקבות הביקורת נרשמה התחמושת.

בסוף ינואר 1979 הודיעה מיפקדת הפיקוד למשרד מבקר המדינה, שקצין התחמושת הפיקודי יערוך סקירה מיוחדת ביחידות הפיקוד על מנת לוודא החזרת כל התחמושת האסורה בשימוש. עוד הודיעה מיפקדת הפיקוד, שתוקנו הליקויים האחרים, שהביקורת בחטיבה הצביעה עליהם.

— בשני מחסנים של חטיבה אחרת היו תנאי אחסנת התחמושת לקויים: המעברים במחסנים לא התאימו למעבר מלגזות ולעתים אף לא למעבר של העובדים. בשתי החטיבות חסר ציוד בעמדות כיבוי אש.

קדימות השימוש

כאמור מפיק המחשב עבור מרכז תחמושת דו"חות המשקפים את מלאי התחמושת בבסיסי המרכז, לפי סוגים וסדרות; את הכמות המגיעה לכל יחידת תחזוקה בהתאם להקצבת הפיקוד המרחבי הנוגע בדבר, וגם את הסדרות, שנאסרו או הוגבלו לשימוש.

במאי 1978 החליט מטכ"ל/אג"א, בעקבות בדיקה שערך לצורך תכנון רכש ולהבטחת ניצול תחמושת לאימונים על פי כושרה, לבחון את מלאי התחמושת בפריטים עיקריים בהתאם לתאריכי הייצור ולקבוע סדר קדימיות בניפוק תחמושת לאימונים. ביוני וביוולי 1978 המליצה מיפקדת קצין חימוש ראשי בפני מטכ"ל/אג"א, לערוך ספירת תחמושת בכל יחידות צה"ל, על פי סדרות. בינואר 1979 הורה מטכ"ל/אג"א ליחידות התחזוקה לערוך ספירת מלאי של תחמושת לגבי 50 פריטים עיקריים, והוחל בהפקת דו"חות מחשב, שיסייעו ליחידות.

סדרי אבטחה

— הגידור והדרכים ההיקפיות בשני מתקני תחזוקה קדמיים לא הותקנו כנדרש בהוראות. על אבטחת מתקנים ראה להלן.

*

בשנת 1978 ניגש מטכ"ל/אג"א לבחינה מחדש של נוהלי הפיקוח והמעקב אחר מלאי התחמושת ואיכותה. מממצאי הביקורת, שערך משרד מבקר המדינה, עולה, שעדיין אין למטכ"ל/אג"א מעקב שוטף על סדרות התחמושת שבידי היחידות.

אבטחה ושמירה של מיתקנים

נספח לפקודות המטה הכללי, בעניין אבטחת מיתקני צה"ל והשמירה עליהם, קובע הנחיות בדבר הדרכים והשיטות לשמירת הכווננות והביטחון במיתקני צה"ל. נוסף על כך הוציא מטכ"ל/אג"א הוראות שונות בנושא. היעדים העיקריים ששמירתם היא על אחריותו של מפקד היחידה הם: כוח אדם, ציוד ובעיקר נשק, תחמושת, רכב, מצבורי דלק ומסמכים. בהתאם לפקודות חייב להיות בכל מיתקן תיק אבטחה, מאושר על ידי המינהלה המרחבית, שבו כלולות כל הפקודות הנוגעות לשמירת המיתקן והמידע הדרוש לאבטחתו.

בחודשים אפריל-ספטמבר 1978 ערך משרד מבקר המדינה, ביקורת על סדרי אבטחת מחנות ומיתקנים בשני פיקודים. נבדקו סדרי השמירה והאבטחה — במיוחד של בסיסי תחמושת ומחסני נשק; סדרי הכוונות למקרה פיגוע; הגידור ואמצעי אבטחה אחרים וכן סדרי הפיקוח והבקרה על ביצוע האבטחה בפועל. הביקורת נערכה בחמש מיפקדות בפיקוד א', וביניהן מיפקדת העורף של הפיקוד ובשני מחנות גדולים, שאחד מהם הוא מעבר לקו הירוק; בכל אחד מהמחנות חמש יחידות. בפיקוד ב' נערכה ביקורת בשלוש מיפקדות וביניהן מיפקדת העורף; בשלושה בסיסים, ובשלושה מחנות, שבגודל שביניהם יש עשר יחידות. דיווח מפורט על הליקויים, שהועלו נמסר ליחידות שנבדקו, למיפקדות הממונות עליהן ולמטה הכללי.

פיקוד א'

1. מיפקדת העורף של פיקוד א' כמינהלה מרחבית, אחראית ומפקחת, בין היתר, על אבטחת מיתקנים שבגבולות הקו הירוק באמצעות מיפקדות מחוזיות. במרחב זה נבדקו מחוז אחד ומחנה שמשוכנות בו יחידות רבות, וביניהן מחסני חירום ומאגר דלק (להלן מחנה א').

במחנה א' נמצאים מחסני חירום, מאגרי דלק, רכב קרבי, מיכליות דלק וציוד יחידתי ואישי רב. כל יחידה במחנה כפופה ליחידת אם אחרת מחוץ למחנה; היחידה עצמאית ואחראית לאבטחתה. האחראיות לאבטחה של כל המחנה הוטלה על הטיבה אחת, באחריות מיפקדת העורף ובאמצעות אחד ממחוזותיה.

המיפקדה באיזור, כמינהלה מרחבית, אחראית בין היתר לאבטחת מיתקנים באיזור זה. באיזור נבדק מחנה, ששוכנות בו חמש יחידות (להלן מחנה ב').

במחנה ב' שוכנות חמש יחידות וביניהן בסיס הדרכה, סדנה, מחסני חירום שיש בהם נשק ותחמושת ומחסנים של חיל התחזוקה. האחראיות לאבטחת כל המחנה הוטלה על בסיס ההדרכה, ומיפקדת האיזור אחראית על נושא האבטחה כמיפקדה המרחבית, באמצעות אחת מיתדותיה.

— ברשות חלק מהיחידות לא היו תיקי אבטחה, ובמקרים שהיו תיקים הם לא היו מעודכנים ולא נמסרו לאישור המיפקדה הממונה.

— בשני המחנות לא הושלמו אמצעי הגידור הנדרשים בהתאם להוראות מטכ"ל/אג"מ; הגדרות לא היו בנויות כנדרש בהוראות ונתגלו בהן פרצות רבות. במחנה א', למשל, הוסרה עקב עבודות עפר ובנייה, הנעשות במקום מאז מארס 1978, גדר לאורך דרך הגישה למחנה ולאורך כביש אורחי. אמצעי שמירה נוספים, שחייבים להתקנם, על פי ההוראות, לא היו בשני המחנות.

2. הביקורת העלתה, שלא הוקפד על סדרי השמירה כנדרש, והופחת מספר השומרים.

— גורות השמירה בבסיס במחנה א', שבו כחסי חירום, אינן מקיפות את רוב שטחו של הבסיס.

— בחטיבה אחת במחנה א' נתגלה, בסוף פברואר 1978, מחסור של כ-6,000 ליטר דלק; באוגוסט 1978 שוב נתגלה מחסור של 3,000 ליטר דלק; ובאוקטובר 1978 פתחה המשטרה הצבאית התוקפת בחקירה בדבר חוסר נוסף של 10,000 ליטר דלק.

— במחנה ב' נקבע, שבסיס ההדרכה יתן שומרים גם ליחידת אחרות, ואם לא יספיק מספר השומרים יתנו היחידות שומרים מבין חייליהן הסדירים, בהתאם לתכניות האבטחה. למעשה לא השלימו היחידות את כיתת השומרים הנדרשת, אלא הפחיתו עמדות שמירה.

— בחוות הדלק במחנה א' הועלו ליקויים רבים בסדרי האבטחה ובפיקוח על קיומם.

— במצבור התחמושת במחנה א' אין שמירה צמודה, כנדרש בפקודות הקבע של מטכ"ל/אג"מ. לא נוהלו רישומים על עריכת ספירה מדגמית, שיש לערוך כל יום; על קיומן של ביקורות מדי לילה בלילה ועל קיום ביקורות שבועיות, על ידי מפקד היחידה או סגנו, כנדרש.

— במחסני הנשק לשימוש שוטף ובמחסני חירום נמצאו סדרי שמירה בלתי נאותים.

3. — המחוז שנבדק אחראי לאבטחתם של 22 מיתקנים. נבדקו 16 תיקי אבטחה המתייחסים למיתקנים שונים; לשאר המיתקנים לא היו תיקים. מעיון בתיקי האבטחה שאושרו עולה, שסדרי השמירה שנקבעו בשבועה מן המיתקנים אינם תואמים את פקודות המטכ"ל ואת ההוראות מטכ"ל/אג"מ.

4. — במהלך הביקורת בפיקוד, במיפקדת העורף שלו ובמיפקדת האיזור הוצגו בפני הביקורת בסך הכל 115 דו"חות על ביקורות שנעשו מנובמבר 1977 עד אוגוסט 1978. נמצא, כי ב-34% מהיחידות לא נעשתה ביקורת כלל.

בדצמבר 1978 הודיעה מיפקדת פיקוד המרכז למשרד מבקר המדינה, כי הושלמו חלק מתיקי האבטחה; ניתנו ההוראות לתיקון ליקויים נוספים, שהועלו בסדרי השמירה.

פיקוד ב'

מיפקדת העורף של פיקוד ב' אחראית, כמינהלה מרחבית, בין היתר, לאבטחת מיתקנים באיזור. מיפקדה אחרת אחראית גם היא לאבטחת מיתקנים. בשתי המיפקדות נבדקו שלושה בסיסים ומחנה שבו עשר יחידות, ובהן מחסני חירום, מחסני ציוד לחימה וחלפים, נשק ותחמושת בכמות גדולה.

1. שלושת הבסיסים שנבדקו משתרעים על אלפי דונמים, ואורך הגדר של כל אחד מהם עולה על עשרה ק"מ.

— הגדר המקיפה את הבסיסים אינה בנויה על פי התקן.

— בבסיס אחד הותקנו מגדלי שמירה, אך רק חלק מהם מאוישים בשעות היום. נמצאו ליקויים בסדרי הדיווח על השמירה.

בדצמבר 1977 דרשה מיפקדת העורף של פיקוד ב' עבור בסיס אחד, הקמת גדר רשת של 20 ק"מ ושני מגדלי שמירה, סלילת דרך פטרוול והתקנת דרך נוספת, והקמת עמדות לכלי נשק שונים. לאחר ביקור בבסיס, כתב מפקד, באפריל 1978, והתריע על כך, שמצב הגדרות אינו מאפשר אבטחה נאותה של הבסיס. בסוף מאי 1978, לאחר שנתפס בדואי שחדר לבסיס, הורתה מיפקדת הפיקוד למיפקדת העורף לבדוק מחדש את אבטחת הבסיס. מיפקדת העורף דרשה שוב להקים גדר מחוזקת סביב המחנה, לתגבר את השמירה בחיילים ולהתקין דרך, והיפנתה את תשומת לב הפיקוד לפנייה מדצמבר 1977, אשר לא נענתה. בינואר 1979 הודיעה המיפקדה למשרד מבקר המדינה, כי הוחל בתיקון הגדר.

2. בפקודת התעסוקה המבצעית, שהוציא פיקוד ב' נאמר, שתניתן עדיפות לאיוש כוח אדם לתעסוקה מבצעית, וכל ליקוי בהתייבות לא יהיה על חשבון התעסוקה. מאז נובמבר 1977 ועד סוף יוני 1978 קיבלה המיפקדה שנבדקה חיילים לצורכי אבטחה במספר נמוך מהגדרש על פי התקן.

— לבסיס אחד הגיע במשך תקופה ארוכה רק חלק מכוח האדם שתוכנן בפקודת העבודה של הפיקוד לשמירה ולאבטחה במקום. המיפקדה הממונה התירה להקטין את מספר עמדות השמירה ואת מספר המסיירים; עוד התירה להוציא לחופשה 10% מכוח האבטחה. כך למשל היה מספר השומרים בבסיס ב-20.6.1978 קטן ממספר השומרים שנקבע בפקודת העבודה.

3. האחריות על אבטחת המחנה הכוללת עשר יחידות הוטלה על אחת היחידות. אחראית לו, כמיפקדה מרחבית, מיפקדת העורף של פיקוד ב'. מיפקדת העורף סווגה את המחנה בסיווג "שמור" אם כי יש בו יחידות, אשר על פי הפקודות יש להעמידן בדרגת סיווג יותר גבוהה.

— הגדר המקיפה את המחנה אינה בנויה בהתאם לתקן; כן נמצאו בה פרצות. הועלו גם ליקויים בסדרי הפיקוח על תנועת הנכנסים למחנה.

— במספר יחידות שבמתנה הופחתו עמדות שמירה; ולא דווח על הביקורות בדבר קיום השמירה בפועל.

4. — ברוב היחידות שנבדקו, ובכלל זה בבסיסים ובמיפקדה, לא קוימו כל הפקודות בדבר אבטחת נשק היחידה ונשק התירום שלה.

— ביולי וספטמבר 1977 נפרצו שני מחסנים. בשני המקרים העירו חוקרי מצ"ח והפרקליט הצבאי, שאמצעי האבטחה היו לקויים.

5. — הביקורות שערכו המיפקדות המרחביות הממונות על אבטחת מיתקנים לא היו ביקורות פתח, כנדרש, והן לא נערכו בתדירות הנדרשת. אין תיעוד על קיום ביקורות כנדרש במיפקדה. בסוף אוקטובר 1978 הודיעה מיפקדת העורף למשרד מבקר המדינה, שהיא ביצעה תרגילים כנדרש.

בתשובה לביקורת הודיעה מיפקדת פיקוד ב' למשרד מבקר המדינה, בינואר 1979, שכל תיקי האבטחה נבדקו ואושרו מחדש; נוהלי אבטחה למחנות סוכמו מחדש ותורגלו; הפקודות בנושא הנשק רועננו; ביקורות בעלי התפקידים מבוצעות כהלכה וכן ביקורת האבטחה של המיפקדות המרחביות; הסיורים מבוצעים בהתאם לפקודת האבטחה וניתנו מכשירי קשר לשומרים הזקוקים לכך; חלו שיפורים בגידור המחנה, הכולל עשר יחידות. בפברואר 1979 הודיע מטכ"ל/אג"מ, שיוקמו חומרים לגידור המחנות והעבודה תבוצע על ידי חיילי צה"ל.

משרד מבקר המדינה רשם לפניו את הודעות מטכ"ל/אג"מ ומיפקדת הפיקוד ויעקוב אחר ביצוען.

*

מהממצאים עולה, שאבטחת המחנות והמיתקנים, שנערכה בהם ביקורת, שמאוחסנים בהם ציוד חירום, נשק, תחמושת, דלק ורכוש רב, בדרך כלל אינה בהתאם לכללים שפורטו בפקודות מטכ"ל ובהוראות מטכ"ל/אג"מ.

רכישת ערכות

בחודשים אוקטובר—דצמבר 1977 ערך משרד מבקר המדינה ביקורת על סדרי רכישת ערכות; בחודשים פברואר—מאָרס וספטמבר 1978 נבדקו תהליך קליטת הערכות והרכבתם במשאיות; ייצור חלקים להתקנת הערכה וסדרי הרישום של עלות העבודה. הבדיקה נערכה במטכ"ל/אג"א, במיפקדת קצין חימוש ראשי ובמרכז שיקום ואחזקה של מטכ"ל/אג"א. בדיקת השלמה נערכה במשרד הביטחון.

פעולות של סדנה מרכזית

במסגרת מרכז ציוד לחימה וחלפים (להלן המרכז) פועלת סדנה מרכזית, לתיקון ציוד מיכני הנדסי (צמ"ה), גנרטורים, וציוד מיכני אחר. בשנת העבודה 1977 הועסקו בסדנה חיילים בשירות סדיר, אורחים ונערים עובדים.

בחודשים אוקטובר 1977 — אפריל 1978, לסירוגין, ערך משרד מבקר המדינה ביקורת על פעולות הסדנה בשנים 1976 ו-1977. נבדקו בעיקר תכנון פוטנציאל שעות העבודה וניצולו, משך התיקון של צמ"ה וגנרטורים, צריכת החלפים לצורך זה וסדרי מסירת עבודות למוסכים אורחיים.

פוטנציאל שעות העבודה וניצולו

מיפקדת המרכז עורכת תכנית עבודה שנתית לסדנה בציון פוטנציאל שעות העבודה והקצאת שעות עבודה ישירות ועקיפות, על פי המשימות שנקבעו לסדנה. הסדנה מנהלת רישום על השקעת שעות העבודה, לרבות השעות העקיפות.

— במחצית הראשונה של שנת העבודה 1977 עלה פוטנציאל שעות העבודה, על פי תחשיבי הביקורת, על המתוכנן על ידי המרכז. בינואר 1978 עידכנה מיפקדת המרכז את התכנית השנתית; הפוטנציאל המתוכנן הוגדל בכ-18%; פוטנציאל השעות הישירות הוגדל בכ-20%.

— לא היה דיווח על ניצול חלק מפוטנציאל שעות העבודה, שעמד לרשות הסדנה. בשנת העבודה 1977 דווח על השקעה של כ-88%; בשנת העבודה 1976 דווח על ניצול 91% מפוטנציאל שעות העבודה המתוכנן.

בתכנית העבודה לשנת 1976 תוכננו 81% מכלל שעות העבודה האפשריות כשעות עבודה ישירות; בתכנית המקורית לשנת 1977 היוו השעות הישירות 73.6%; בעידכון מינואר 1978 היוו השעות הישירות 74.4%. שיעור השעות הישירות, שהושקעו בפועל, היה קטן מן המתוכנן: בשנת העבודה 1976 הושקעו, על פי רישומי הסדנה, 57.4% מפוטנציאל השעות המתוכנן; בשנת העבודה 1977 הושקעו 67.6% מהפוטנציאל המתוכנן.

— מבדיקת רישום שעות העבודה שהושקעו במשימות עולה, שההשקעה בפועל של שעת עבודה ישירה בשנים 1976 ו-1977 הייתה קטנה מן המתוכנן לאותן המשימות: בשנת 1976 היה ממוצע הביצוע כ-67%, ובשנת 1977 כ-86%. לחלק ממשימות המשנה הוקצה בשנים 1975—1977 מספר שעות שעלה על הדרוש. להלן דוגמאות:

(א) בכל אחת מהשנים 1975, 1976 ו-1977 הוקצו לתיקון מדהסים 500 שעות. בשנת 1975 הושקעו בתיקון מדהסים 101 שעות, ובשתי השנים שלאחר מכן לא הושקעו כלל שעות עבודה בתיקון מדהסים. בכל אחת מאותן השנים הוקצו לתיקון מכשירים 500 שעות, והן לא בוצעו.

(ב) לתיקון ציוד אחר הוקצו ב-1976 4,000 שעות והושקעו בפועל 1,125 שעות; בשנת 1977 הוקצו 1,000 שעות והושקעו בפועל 369 שעות.

סדרי תיקון ציוד מיכני הנדסי

— כלי צמ"ה רבים שהו בסדנה זמן רב, לפני שהוחל בתיקונם. בדיקה מסורגת הנוגעת ל-15 כלי צמ"ה העלתה, כי בשבעה מקרים המתינו הכלים להתחלת התיקון משבועיים עד חודשיים;